

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

3. aprill 2014*

Õigusalane koostöö tsiviilasjades — Määrus (EÜ) nr 44/2001 — Rahvusvaheline kohtualluvus
lepinguvälise kahju asjas — Liikmesriigis toime pandud tegu, mis seisneb teise liikmesriigi
territooriumil toime pandud õigusvastasest teost osavõtmises — Selle paiga kindlakstegemine, kus
kahjustav sündmus on toimunud

Kohtuasjas C-387/12,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Bundesgerichtshofi (Saksamaa) 28. juuni 2012. aasta otsusega
esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 15. augustil 2012, menetluses

Hi Hotel HCF SARL

versus

Uwe Spoering,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja president L. Bay Larsen, kohtunikud M. Safjan (ettekandja), C.G. Fernlund,
J. Malenovský ja A. Prechal,

kohtujurist: N. Jääskinen,

kohtusekretär: ametnik A. Impellizzeri,

arvestades kirjalikus menetluses ja 5. septembri 2013. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Hi Hotel HCF SARL, esindaja: *Rechtsanwalt* H. Leis,
- U. Spoering, esindaja: *Rechtsanwalt* P. Ruppert,
- Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze ja F. Wannek,
- Ühendkuningriigi valitsus, esindaja: A. Robinson,
- Euroopa Komisjon, esindajad: W. Bogensberger ja M. Wilderspin,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi
ettepanekuta,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42) artikli 5 punkti 3 tõlgendamist.
- 2 Eelotsusetaotlus on esitatud Hi Hotel HCF SARL (edaspidi „Hi Hotel”) (asukoht Nice (Prantsusmaa)) ja U. Spoeringu (elukoht Köln (Saksamaa)) vahelises kohtuvaidluses autoriõiguse rikkumise lõpetamise ja kahju hüvitamise nõudes.

Õiguslik raamistik

- 3 Määruse nr 44/2001 põhjendusest 2 ilmneb, et selle määruse eesmärk on kehtestada siseturu häireteta toimimise huvides „sätted, millega ühtlustatakse eeskirjad kohtualluvuse konflikti kohta tsiviil- ja kaubandusajades ning lihtsustatakse vorminõudeid, et käesoleva määrusega seotud liikmesriikide kohtuotsuste vastastikune tunnustamine ja täitmine oleks kiire ja lihtne [...]”
 - 4 Määruse põhjendustes 11, 12 ja 15 on märgitud:
 - „(11) Kohtualluvuse eeskirjad peavad olema hästi etteaimatavad ning lähtuma põhimõttest, et tavaliselt on kohtualluvus seotud kostja alalise elukohaga ning seepärast peab kohtualluvus alati olema olema, välja arvatud teatavatel täpselt määratletud juhtudel, kui kohtuvaidluse sisu või osapoolte autonoomia eeldab teistsugust seotust. Selleks et ühiseeskirjad oleksid läbipaistvamad ja et vältida kohtualluvuse konflikte, peab juriidilise isiku alaline asukoht olema autonoomselt määratletud.
 - (12) Lisaks kostja alalisele elukohale peaks kohtualluvusel olema ka muid aluseid, mis toetuksid tihedale seosele kohtu ja menetluse vahel või aitaksid kaasa tõrgeteta õigusemõistmisele.[...]
 - (15) Harmoonilise kohtumõistmise huvides tuleb samaaegsete menetluste võimalust võimalikult vähendada ja tagada, et kahes liikmesriigis ei tehta vastuolulisi kohtuotsuseid [...]”
- 5 Kohtualluvust reguleerivad õigusnormid on sätestatud määruse nr 44/2001 II peatükis „Kohtualluvus”.
 - 6 II peatüki 1. jakku „Üldsätted” kuuluv artikkel 2 sätestab lõikes 1:

„Käesoleva määruse kohaselt kaevatakse isikud, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, selle liikmesriigi kohtutesse nende kodakondsusest hoolimata.”
 - 7 Samasse 1. jakku kuuluva artikli 3 lõige 1 sätestab:

„Isikuid, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, saab teise liikmesriigi kohtusesse kaevata üksnes käesoleva peatüki 2.–7. jaos sätestatud korras.”

- 8 Määruse nr 44/2001 II peatüki 2. jakku „Kohtualluvus erandjuhtudel” kuuluva artikli 5 punkt 3 sätestab:

„Isiku, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib teises liikmesriigis kaevata:

[...]

- 3) lepinguvälise kahju puhul selle paiga kohtusse, kus kahjustav sündmus on toimunud või võib toimuda”.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

- 9 Eelotsusetaotluse kohaselt on U. Spoering fotograaf, kes 2003. aasta veebruaris valmistas Hi Hoteli tellimisel 25 slaidi, mis kujutavad viimase poolt Nice’is hallatava hotelli eri ruumide sisevaateid. U. Spoering andis Hi Hotelile õiguse kasutada fotosid reklaamprospektides ja oma veebilehel. Kirjalikku kokkulepet kasutamissoiguste andmise kohta ei sõlmitud. Hi Hotel tasus nende fotode eest esitatud arve, millel oli märged *include the rights – only for the hotel hi*, summas 2500 eurot.
- 10 U. Spoering avastas 2008. aastal ühes Kölni raamatukaupluses Berliinis (Saksamaa) asuva kirjastuse Phaidon välja antud fotoalbumi „Innenarchitektur weltweit” („Rahvusvaheline sisearhitektuur”), mis sisaldas Hi Hoteli poolt Nice’is hallatava hotelli sisevaadetest tema tehtud üheksa foto reproduktsiooni.
- 11 Kuna U. Spoeringu arvates rikkus Hi Hotel fotode üleandmisega niisugusele kolmandale isikule nagu kirjastus Phaidon tema autoriõigusi neile fotodele, siis kaebas ta Hi Hoteli Kölnis asuvasse kohtusse. Ta palus kohustada viimast eelkõige lõpetama käesoleva kohtuotsuse eelmises punktis nimetatud fotode reprodutseerimine või reprodutseerida laskmine, levitamine või levitada laskmine ja eksponeerimine või eksponeerida laskmine ilma U. Spoeringu eelneva nõusolekuta (lõpetamise nõue) ning mõista temalt välja kahju, mis on U. Spoeringul Hi Hoteli tegevuse tõttu tekkinud ja võib tekkida.
- 12 Eelotsusetaotlusest nähtub, et Hi Hoteli väitel on kirjastuse Phaidon üks asukoht ka Pariisis (Prantsusmaa) ning Hi Hoteli direktoril ei olnud keelatud anda fotod Prantsusmaa kirjastuse käsutusse. Hi Hotelil puudub teave selle kohta, kas kõnealune kirjastus edastas fotod Saksamaa sõsarettevõtjale.
- 13 Esimese astme kohus rahuldab U. Spoeringu hagi ning Hi Hoteli esitatud apellatsioonkaebus jäi rahuldamata. Viimase esitatud kassatsioonkaebuse menetlemisega seoses peab Bundesgerichtshof küsitavaks, kas Saksa kohtud on määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 alusel rahvusvaheliselt pädevad.
- 14 Selles osas märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et arvestades Hi Hoteli esitatud väiteid, mida on korratud käesoleva kohtuotsuse punktis 12 ja millele U. Spoering ei ole vastu vaieldud, tuleb Saksa kohtute määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 kohase rahvusvahelise pädevuse hindamisel aluseks võtta faktilised tuvastused, mille kohaselt Berliinis asuv kirjastus Phaidon levitas kõnealuseid fotosid Saksamaal autoriõigust rikkudes ja fotode üleandmisega Pariisis asuvale kirjastusele Phaidon aitas Hi Hotel sellele kaasa.

- 15 Neil asjaoludel otsustas Bundesgerichtshof menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas määruse [...] nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada nii, et kahjustav sündmus on toimunud teatavas liikmesriigis (liikmesriik A), kui õigusvastane tegu, mis on menetluse ese või millest tulenevalt esitatakse nõuded, on toime pandud muus liikmesriigis (liikmesriik B) ja see seisneb esimesena nimetatud liikmesriigis (liikmesriik A) toime pandud õigusvastasest teost (peamine süütegu) osavõtus?”

Eelotsuse küsimuse analüüs

Eelotsusetaotluse vastuvõetavus

- 16 Hi Hotel väidab, et eelotsusetaotlus ei ole põhikohtuasjaga puutumuse puudumise tõttu vastuvõetav, kuna siiani ei ole veel kindlaks tehtud, kas autoriõigused on täielikult Hi Hotelile üle antud. Kui see on nii, ei ole õiguste rikkumist aset leidnud.
- 17 Siinkohal tuleb meenutada, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt eeldatakse, et liidu õiguse tõlgendamist puudutavad küsimused, mis liikmesriigi kohus on esitanud õiguslikus ja faktilises raamistikus, mille ta on määratlenud omal vastutusel, on asjakohased (kohtuotsus SOA Nazionale Costruttori, C-327/12, EU:C:2013:827, punkt 20 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 18 Siseriikliku kohtu esitatud taotluse saab Euroopa Kohus tagasi lükata vaid siis, kui on ilmselge, et taotletud liidu õiguse tõlgendusel ei ole mingit seost põhikohtuasja asjaolude või esemega või kui kõnealune probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada talle esitatud küsimuste tarviliku vastuse andmiseks vajalikud faktilised ja õiguslikud asjaolud (kohtuotsus SOA Nazionale Costruttori, EU:C:2013:827, punkt 21 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 19 Käesoleval juhul see nii ei ole. Nagu eelotsusetaotlusest selgesti nähtub, on määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 tõlgendamine põhikohtuasja lahendamiseks vajalik, kuna Hi Hotel on esitanud vastuväite, et Saksa kohtutel puudub selle asja lahendamise pädevus ning eelotsusetaotluse esitanud kohus peab enne asja sisu juurde asumist selle vastuväite suhtes tingimata seisukoha võtma.
- 20 Määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 kohaldamisega seoses võib kohus, kelle poole on pöördutud, lugeda tõendatuks hageja väited lepinguvälise vastutuse tingimuste täitmise kohta ainult selleks, et kontrollida sellel sätel põhinevat enda pädevust.
- 21 Selliste väidete põhjendatus selgub alles hagi sisulisel läbivaatamisel (vt kohtuotsus Pinckney, C-170/12, EU:C:2013:635, punkt 40). Kuna Hi Hoteli väide, et autoriõiguste üleandmise ulatus ei ole veel kindlaks tehtud, kuulub põhikohtuasja sisuliste küsimuste hulka, siis ei mõjuta see eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimuse vastuvõetavust.
- 22 Järelikult tuleb eelotsusetaotlus lugeda vastuvõetavaks.

Sisulised küsimused

- 23 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma küsimusega sisuliselt teada, kas määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada nii, et säte annab alust – olukorras, kus niisuguse liikmesriigi õigusega, kelle kohtu poole on vaidluse lahendamiseks pöördutud, kaitstavaid autori varalisi õigusi väidetavalt kahjustava teo oletatavaid toimepanijaid on mitu – tuvastada asjaomase liikmesriigi kohtu pädevust lahendada hagi ühe sellise toimepanija suhtes, kes ei pannud asjaomast tegu toime vastava kohtu tööpiirkonnas.

- 24 Kõigepealt olgu meenutatud, et määruse nr 44/2001 sätteid tuleb tõlgendada iseseisvalt, võttes arvesse määruse süsteemi ja eesmärgi (kohtuotsus Melzer, C-228/11, EU:C:2013:305, punkt 22 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 25 Peale selle on üksnes erandina määruse nr 44/2001 artikli 2 lõikes 1 sätestatud aluspõhimõttest, mis annab pädevuse selle liikmesriigi kohtutele, kus on kostja alaline elu- või asukoht, nähtud määruse II peatüki 2. jaos ette kindlad valikulise kohtualluvuse eeskirjad, mille hulka kuulub ka määruse artikli 5 punktis 3 sätestatud eeskiri (kohtuotsus Melzer, EU:C:2013:305, punkt 23).
- 26 Kuna kohtualluvuse määramisel selle paiga järgi, kus kahjustav sündmus on toimunud või võib toimuda, on tegemist valikulise kohtualluvusega, tuleb seda tõlgendada kitsalt ning tõlgendus ei tohi kaugemale minna määruses nr 44/2001 otseselt ette nähtud juhtudest (kohtuotsus Melzer, EU:C:2013:305, punkt 24).
- 27 Siiski on määruse nr 44/2001 artikli 5 punktis 3 kasutatud väljendis „paik, kus kahjustav sündmus on toimunud või võib toimuda” peetud silmas nii kahju tekkimise paika kui ka kahju põhjustanud sündmuse paika, millest tulenevalt võib kostjat hageja valikul kaevata kas ühe või teise asjaomase paiga kohtusse (kohtuotsus Melzer, EU:C:2013:305, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 28 Selles osas on väljakujunenud kohtupraktikas leitud, et määruse nr 44/2001 artikli 5 punktis 3 ette nähtud kohtualluvuse eeskiri põhineb vaidluse ning kahjustava sündmuse toimumise või võimaliku toimumise koha kohtu vahelisel eriti tihedal seosel, mis õigustab sellele kohtule pädevuse andmist korrahase õigusemõistmise tagamise ja menetluse otstarbeka korraldamise põhjustel (kohtuotsus Melzer, EU:C:2013:305, punkt 26 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 29 Kuna käesoleva kohtuotsuse punktis 27 osutatud kohtupraktikas tunnustatud seostest ühe tuvastamine võimaldab kindlaks määrata selle kohtu pädevuse, kellel on objektiivselt parimad eeldused hindamiseks, kas kõik kostja vastutuse tunnused esinevad, saab õiguspäraselt pöörduda ainult sellesse kohtusse, kelle tööpiirkonnas esineb asjakohane seos (vt selle kohta kohtuotsus Folien Fischer ja Fofitec, C-133/11, EU:C:2012:664, punkt 52, ning kohtuotsus Melzer, EU:C:2013:305, punkt 28).
- 30 Mis puutub kahju põhjustanud sündmuse paigasse, siis tuleb nentida, et nagu eelotsusetaotlusest nähtub, on väidetava kahjustava teo oletatavaid toimepanijaid mitu. Hi Hotel, kelle suhtes on põhikohtuasjas ainsana hagi esitatud, pani teo toime Prantsusmaal, st väljaspool selle kohtu tööpiirkonda, kuhu ta on kaevatud.
- 31 Nagu Euroopa Kohus on juba märkinud, ei saa juhul, kui väidetava kahju vaid ühe eeldatava tekitaja vastu on pöördutud kohtusse, kelle tööpiirkonnas viimane ei ole tegu toime pannud, kahju põhjustanud sündmust pidada määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 tähenduses toimunuks selle kohtu tööpiirkonnas (vt kohtuotsus Melzer, EU:C:2013:305, punkt 40).
- 32 Seetõttu ei võimalda määruse nr 44/2001 artikli 5 punkt 3 tuvastada kahju põhjustanud sündmuse paiga alusel kohtu pädevust lahendada selle kahju ühe oletatava tekitaja suhtes esitatud hagi, kes ei ole tegu toime pannud selle kohtu tööpiirkonnas, kelle poole on vaidluse lahendamiseks pöördutud (vt kohtuotsus Melzer, EU:C:2013:305, punkt 41).
- 33 Siiski ei ole erinevalt kohtuotsuse Melzer (EU:C:2013:305) aluseks olnud asjast käesoleval juhul eelotsusetaotluse esitanud kohus piirdunud oma küsimuses määruse artikli 5 punkti 3 tõlgendamise kohta Saksa kohtute pädevuse kindlakstegemisega üksnes väidetava kahju põhjustava sündmuse alusel.

- 34 Seetõttu tuleb uurida ka seda, kas sellistel asjaoludel, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kus väidetava kahju oletatavad tekitajad on teo toime pannud erinevates liikmesriikides, võimaldab määruse nr 44/2001 artikli 5 punkt 3 omistada kahju tekkimise paiga alusel liikmesriigi kohtule pädevuse lahendada selle kahju ühe oletatava tekitaja suhtes esitatud hagi, olgugi et ta ei ole tegu toime pannud selle kohtu tööpiirkonnas, kelle poole on vaidluse lahendamiseks pöördutud.
- 35 Sellega seoses tuleb märkida, et kohus, kelle poole on autori varaliste õiguste rikkumise tuvastamise hagi pöördutud, on pädev lahendama lepinguvälise kahju hagi, kui liikmesriik, kelle territooriumil see kohus asub, kaitseb neid varalisi õigusi, millele hageja tugineb, ning kui väidetav kahju võib tekkida selle kohtu tööpiirkonnas (vt kohtuotsus Pinckney, EU:C:2013:635, punkt 43).
- 36 Põhikohtuasjas väidab U. Spoering, et rikutud on mitut autori varalist õigust, nimelt õigust asjaomaste fotode reprodutseerimisele, levitamisele ja eksponeerimisele. Puudub vaidlus selle üle, et need õigused on Saksamaal kaitstavad vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiivile 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (EÜT L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230).
- 37 Asjaoludel, nagu on kõne all põhikohtuasjas, tuleb järeldada, et kahju tekkimise risk tuleneb võimalusest hankida niisuguse teose reprodutatsioon, mille suhtes kehtivad autoriõigused, millele hageja tugineb, raamatupoest, mis asub kohtu tööpiirkonnas, kelle poole on pöördutud. Nagu käesoleva kohtuotsuse punktis 14 osutatud faktilistest tuvastustest nähtub, tõi asjaomaste fotode üleandmine Pariisis asuvale kirjastusele Phaidon kaasa nende fotode reprodutseerimise ja levitamise, mis omakorda on põhjustanud väidetava kahju tekkimise riski.
- 38 Kui aga liikmesriik, kelle kohtusse pöörduti, pakub kaitset vaid oma territooriumil, siis on kahju tekkimise koha järgi valitud kohus pädev tuvastama vaid oma asukohaliikmesriigis tekitatud kahju (kohtuotsus Pinckney, EU:C:2013:635, punkt 45).
- 39 Teiste liikmesriikide kohtud on määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 ja territoriaalsuse põhimõtte alusel jätkuvalt põhimõtteliselt pädevad tuvastama vastavate liikmesriikide territooriumil autori varaliste õiguste suhtes tekitatud kahju, kui nad on paremas olukorras esiteks hindamaks, kas asjaomasel liikmesriigis tagatud autori varalisi õigusi on tegelikult rikutud, ja teiseks määramaks kindlaks tekitatud kahju liigi (vt kohtuotsus Pinckney, EU:C:2013:635, punkt 46).
- 40 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esitatud küsimusele vastata, et määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada nii, et see säte ei anna alust – olukorras, kus niisuguse liikmesriigi õigusega, kelle kohtu poole on vaidluse lahendamiseks pöördutud, kaitstavaid autori varalisi õigusi väidetavalt kahjustava teo oletatavaid toimepanijaid on mitu – tuvastada sellise kohtu pädevust, kelle tööpiirkonnas ei ole kohtusse kaevatud toimepanija asjaomast tegu toime pannud, kahju põhjustanud sündmuse paiga alusel, kuid see säte võimaldab tuvastada asjaomase kohtu pädevust väidetava kahju tekkimise paiga järgi, kui see kahju võib tekkida selle kohtu tööpiirkonnas, kelle poole on pöördutud. Viimati nimetatud juhul on kohus pädev tuvastama vaid oma asukohaliikmesriigis tekitatud kahju.

Kohtukulud

- 41 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulud, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada nii, et see säte ei anna alust – olukorras, kus niisuguse liikmesriigi õigusega, kelle kohtu poole on vaidluse lahendamiseks pöördutud, kaitstavaid autori varalisi õigusi väidetavalt kahjustava teo oletatavaid toimepanijaid on mitu – tuvastada sellise kohtu pädevust, kelle tööpiirkonnas ei ole kohtusse kaevatud toimepanija asjaomast tegu toime pannud, kahju põhjendanud sündmuse paiga alusel, kuid see säte võimaldab tuvastada asjaomase kohtu pädevust väidetava kahju tekkimise paiga järgi, kui see kahju võib tekkida selle kohtu tööpiirkonnas, kelle poole on pöördutud. Viimati nimetatud juhul on kohus pädev tuvastama vaid oma asukohaliikmesriigis tekitatud kahju.

Allkirjad